

LITERATURA ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

(LITERATURE IN COMMUNIST PRISONS)

Ioan CHIȘ*

Abstract

Închisorile României de-a lungul perioadelor istorice s-au caracterizat prin aceea că au folosit claselor dominante pentru represiune împotriva celor condamnați pentru infracțiuni de drept comun, dar și pentru eliminarea temporară sau definitivă a celor care aveau concepții politice diferite de ale conducerii statului ori care prin acțiunile lor aduceau prejudicii imaginii, inițiau activități împotriva guvernanților sau chiar conduceau greve, răzvrățiri, răscoale, revoluții. Închisorile devin astfel locuri odioase, unde se practică represiunea la cel mai înalt grad de dezumanizare, tortura, moartea prin diferite metode atroce sau sofisticate reprezintă uneltele principale legale, alături de serviciile secrete ce inițiază eliminarea dușmanilor prin metode discrete sau necunoscute publicului. Oricum instituția despre care știm că lipsea de libertate oamenii prin pedepse cum ar fi gropnițele din secolele XIV – XVI, ocnele de sare, temnițele de prin cetăți, închisorile de pe lângă mănăstiri, temnițele domnești, închisorile centrale și locale, precum și, mai încoace, în epoca contemporană, lagărele, coloniile de muncă, internarea obligatorie, închisoarea penală, închisoarea contravențională și polițienească au constituit metode de expiațiune a opozanților de orice fel.

Cuvinte cheie: *literatură penitenciară, memorialistica închisorilor, experimentul Pitești, deținerea politică, dezumanizarea închisorilor*

Abstract

Romanian prisons throughout historical periods have been characterized by being used by the ruling classes for repression against those convicted of common law crimes, but also for the temporary or permanent elimination of those who had political views different from those of the state leadership or who, through their actions, damaged the image, initiated activities against the rulers or even led strikes, rebellions, uprisings, revolutions. Prisons thus become odious places, where repression is practiced at the highest degree of dehumanization, torture, death by various atrocious or sophisticated methods are the main legal tools, along with the secret services that initiate the elimination of enemies by discreet methods or unknown to the public. In any case, the institution that we know deprived people of their freedom through punishments such as the dungeons of the 14th – 16th centuries, the salt mines, the dungeons of the princely fortresses, the prisons attached to the monasteries, the princely dungeons, the central and local prisons, as well as, from then on, in the contemporary era, the camps, the labor colonies, the compulsory internment, the criminal prison, the misdemeanor and police prison, constituted methods of expiation for opponents of any kind.

*Professor PhD., "Nicolae Titulescu" University, Faculty of Law, Criminal Law Department.

Keywords: *penitentiary literature, prison memoirs, the Pitești experiment, political detention, the dehumanization of prisons*

Nu doar închiderea, lipsirea de libertate a constituit metoda de eliminare din societate a opozanților de orice fel ce se luptau cu stăpânirea, ci și teroarea instituită legal prin tortură, bătaie, înfometare, însetare, lipsa igienei obișnuite, a condițiilor umane de echipare, dormit, preparare a hranei, lipsa îngrijirii medicale, dar și înjosirea demnității umane prin conduita celor ce considerau deținuții dușmani ce trebuiau într-un fel sau altul să fie eliminați din societate, să dispară cu ideile lor, cu lupta lor, cu amintirea lor.

Aparența de legalitate prin normativele fiecărei etape istorice reprezintă posibilitatea stăpânirii de a acționa individual, împotriva unor dușmani identificați concret, dar și împotriva masei poporului prin intimidare, frică de consecințe îngrozitoare, temere pentru viața și siguranța copiilor sau a rudelor, frica de o clasificare anume prin care întreaga familie nu mai putea accede la posturi onorante, învățătură, locuință, asigurarea resurselor de trai, astfel că teroarea psihică a funcționat zeci și chiar sute de ani, inoculând în popor supunerea necondiționată, obișnuirea cu exploatarea muncii, a veniturilor, a bogățiilor țării și a locurilor unde se clama proprietatea sacrosantă a stăpânilor.

Indiferent de epoca istorică, locurile de deținere, așezăminte de durere și suferință individuală sau colectivă, trebuie să fie evaluate în secolul XXI, pentru că mereu și mereu se proclamă ”drepturile omului”, începând cu dreptul la demnitate – primul care nu există în lumea carcerală, precum și dreptul la libertate – cel de al doilea care lipsește omul de o parte din viața sa ce nu mai poate fi trăită niciodată, ea nefiind repetabilă.

Dacă și spunem că trebuie să mai existe locuri de deținere, ele nu mai trebuie niciodată să fie locuri de executare a sancțiunilor pentru idei, concepții, gândire exprimată sau scrisă, pentru dorința de a face politică într-un anume mod. Infractorii de drept comun, în raport de gravitatea faptelor lor, trebuie să fie corijați într-o societate deschisă resocializării, unde fiecare să beneficieze de îndrumare personalizată, deoarece societatea omenească, așa cum este ea organizată, este vinovată de modurile în care sunt educați/needucați indivizii, asigură sau nu nevoile lor diverse; obligând-i pe cei mai slab pregătiți să urmeze calea infracțiunii, societatea pune la dispoziție prin modul defect de organizare resurse de intoxicație alcoolică, cu droguri, cu substanțe halucinogene, permite conduite ieșite din tiparele moralității, pentru că se vrea ”liberă”, permite posesia de arme și animale de luptă, mașini și instrumente producătoare de cele mai oribile ucideri. Dacă societatea este cea responsabilă de cei peste două milioane de infractori ce trăiesc condamnați penal în Europa, atunci ar trebui imediat să se întreprindă măsuri de neproliferare, nu prin închidere, ci prin educare. Educația prin forță s-a dovedit falimentară de mii de ani, dar este la îndemâna stăpânirii care se debarasează de indivizi incomozi, pentru o perioadă de timp, știind că ”timpul le rezolvă pe toate”; infractorii îmbătrânesc și nu mai pot comite infracțiuni, societatea poate respira ușurată o perioadă de timp, victimele se simt răzburate, pagubele pot fi recuperate într-un fel sau nu.

Dar – din nou acel dar – societatea contemporană, eliminând pedepsele groaznice și pedeapsa cu moartea, pune în libertate relativ repede persoanele infractoare care, școlite în comunitățile de infractori cu care trăiesc, se reîntorc în societate cu mai multă experiență

infracțională, mai motivați să comită fapte penale și mai experimentați să nu fie capturați, cercetați și condamnați. Nu mai vorbim despre necesitatea defluidării închisorilor suprapopulate, de nevoia de închidere a altora ce nu mai încap efectiv în așezămintele deja existente, de costurile imense cu urmărirea infractorilor, cercetarea, urmărirea penală, judecata, folosirea tuturor căilor de atac a hotărârilor, de punerea în executare, de folosirea unui aparat imens de justiție și administrație a executării pedepselor, a probațiunii și a eventualei prevenirii. Numeroasele acte de clemență, grațieri și amnistii, nu sunt altceva decât momente de respiro în lumea justiției, sufocată de milioane de dosare, cu procese cu sute și mii de oameni în calitate de inculpat, victimă, martori, persoane interesate, instituții sau agenți statali.

Nimeni nu este în stare, dar guvernării nici nu doresc, să calculeze costurile reale ale infracționalității, ale judecării, ale executării și întreținerii deținuților, ale întreținerii aparatului de stat implicat în combaterea flagelului negativ ce bântuie lumea modernă. Dacă s-ar face acest calcul, sumele disipate în acest fel ne-ar îngrozi pe cei care ne ducem traiul din venituri curate, legale, oneste. Poate resursele date în van ar putea fi direcționate în scopuri cu totul altele, morale, oneste, în beneficiul tuturor.

Să ne întoarcem la literatură.

În perioadele de deținere represive politic, au fost sancționați penal cu ani grei de detenție, închisoare, muncă silnică sau chiar pedeapsa morții elite ale neamului român, care nu au putut să se gudure pe lângă putere pentru a trăi în tihnă, cu avantajele date de proslăvirea unui regim nepopular, dar impus de puterile din afară ce au dictat în ce sferă de influență trebuie să fie România după încheierea armistițiului. Cu Armata Sovietică de ocupație, cu consilierii sovietici veniți să ne învețe ce înseamnă democrația și puterea poporului, să ne aducă lumina lui Lenin și Stalin în ideologie, să ducă spre țara lor grânele, petrolul, fierul, lemnul, uraniul, precum și imense valori financiare despăgubiri de război, România a pășit pe calea socialismului, țărilor din vest și americanilor fiindu-le indiferent ce puteau să sufere cetățenii români. Anii de după război, cu seceta cumplită ce a urmat, cu raționalizarea și cartelarea tuturor bunurilor de consum și a hranei, cu cotele obligatorii impuse țăranimii, au avut ca efect pauperizarea incredibilă a oamenilor, transformarea oricărui cetățean ce încerca să aducă pe masa copiilor mâncare, un potențial infractor, un propagandist imperialist bun doar de trimis la Canalul Dunăre – Marea Neagră sau deportat în bărgan fără nici o judecată, la ordinul securității. Astfel au pierit în adevăratul gulag din România cu mult mai mulți bărbați și femei decât pe tot parcursul războiului, peste un milion cinci sute de mii de oameni, jertfă pentru ca socialismul să triumfe la orașe și sate. Între acești nefericiți au pierit elitele țării, intelectuali, ofițeri, episcopi și preoți, studenți, țărani, muncitori, mici proprietari.

Tabloul acelor zile și perioadei de la 1945 la 1964 ar fi prea simplist dacă ar fi rezumat doar la recuperarea celor ce au răspuns la chemarea patriei ori redus la drama suferințelor umane și pagubelor materiale provocate de război. Văduve tinere cu copii mici, părinți fără flăcăii morți cu zecile de mii în război, case distruse, pământuri nelucrate, fabrici cu producție de război ce deveneau inutile și care erau demontate și transportate peste Urali, totul era, alături de întregul

Tezaur al poporului, un jaf incredibil, la care popoarele din vest erau impasibile, iar cele din est își plângeau de milă pentru propriile lor necazuri venite din partea așa numitului lagăr socialist.

După judecarea marilor criminali de război prin procesul de la Nurnberg au urmat procesele din celelalte țări ale Europei, inclusiv din România, astfel că prin Acordul de armistițiu i s-a impus României să condamne 500.000 de așa-ziși dușmani ai poporului sovietic și aliaților săi. Forța învingătorilor, forța dreptului celui mai tare și-a spus cuvântul; luptătorii de pe frontul de est, evreii de ieri, au devenit criminalii zilei, judecați, condamnați, și internați în lagăre și închisori. În acest context non-istoric, victimele fascismului, prizonierii, deținuții antifasciști din închisorile noastre sau lagărele naziste au devenit eroii și privilegiații zilei, care cu întreaga lor suferință și ură s-au îndreptat spre un rol social, acela al răzbunării pe tot ce era împotriva Uniunii Sovietice, indiferent dacă era corect sau nu, indiferent dacă destinul a împins milioane de oameni într-un război care nu era al lor. Evenimentele de după cel de al Doilea Război Mondial din țara noastră ar trebui să fie un exemplu de ce se poate întâmpla atunci când conducătorii târăsc împotriva voinței și interesului lor, românii în conflicte armate, indiferent de partea cui, dar fără speranța că vor avea vreun beneficiu din această mârșăvie, decât beneficiul de a plăti ulterior daunele oalelor sparte de agresori. Să ne amintim că tribunalele poporului de la București și Cluj au condamnat la moarte 100 de "criminali de război" și mii de dușmani ai poporului la muncă silnică pe viață și au impus confiscarea totală a averii. Acesta a fost începutul șirului neîntrerupt al represiei, intelectualii, floarea gândirii românești, au fost culpabilizați pentru responsabilitatea războiului împotriva URSS și de colaboraționism cu fasciștii germani în numele unei ideologii și al unui sistem politic. Au fost arestați, condamnați, internați în lagăre, și închisori.

Literatura interbelică și postbelică a celor care au suferit în confruntarea dintre cele două doctrine politice, fascism contra comunism, sisteme de guvernare neosocialist contra comunism, reflectă pe deplin drama europeană, inclusiv a poporului român. Nu putem judeca de la distanță atâtea decenii ce s-ar fi întâmplat dacă germanii ar fi câștigat războiul, cum nu ne-am închipuit la ce tragedii a fost supus poporul român prin includerea în sfera de influență politică și de regim de guvernare sovietic. Stalin a trimis la moarte 20 milioane de ruși pentru ca socialismul său să fie consolidat, iar pe lângă acest fapt cei 1.500.000 români sacrificați după război și 600.000 soldați morți pe front constituie rezultatul așezării României la granița dintre blocurile ideologice ce nu se pot concilia și de unde izbucnesc mereu războaie mondiale. Ar trebui să fim atenți, România nu se mută geografic nicăieri, poporul locuiește aici de pe timpul democrației militare a lui Dromihete, dar sfârșirea teritoriului s-a făcut mereu și mereu, de către macedoneni, romani, unguri, turci, ruși, habsburgi, nemți, bulgari, ucraineni, fără a socoti cei 1.000 de ani ai migrației barbarilor și 400 de ani ai ocupației efective a Dobrogei de către otomani, fără a se socoti perioadele guvernării rusoturce ori a despotismului legat de numirea directă a domnitorilor de către turci sau a principilor Transilvaniei de către habsburgi. Sub atâtea criminale conduceri ne putem și mira cum a mai putut rezista poporul român, cum s-a putut adapta la nenorocirea de a fi exploatat într-un mod atât de samavolnic.

Rezistența a fost dată de credința în Dumnezeu și de voința jertfelnică a elitelor intelectuale, ce au sădit în inimile celor simpli dragostea de munți, ape, păduri, ciocârlii, de urși și câprioare,

de lanurile de grâu și stupii de albine, de morile de apă și de Soarele pârguind fructele din livezi, de mormintele străbunilor, moșilor și neamurilor fiecăruia de pe lângă biserica de pe colina satului. Aceste elite trebuiau distruse, pentru că memoriile, jurnalele, literatura în general, romanele, poeziile, publicațiile documentare istorice, piesele de teatru, au reprezentat la români fapte concrete acuzatoare, culpabilizarea celor vinovați de drama sau tragedia milenară a poporului român. Romanele vremii prezintă ”Închisoarea Doftana” ca o citadelă a suferinței și durerii nesfârșite, un așezământ al privării de libertate și exterminării fizice, exemplu după care închisori ca Jilava, Caransebeș, Gherla, Aiud, Făgăraș, Galați, Timișoara, Oradea, Baia Mare și altele au culminat cu înființarea lagărelor și coloniilor de muncă forțată la inițiativa lui Stalin și puse în operă de Gheorhiu-Dej pentru Canalul Dunăre - Marea Neagră. Istoria, ca regină a științelor, și științele juridice ne conving mereu că este posibil să se înființeze împotriva elitelor și poporului nostru ”un nou Canal”, cine știe pe unde, dacă nu suntem suficient de vigilenți cu privire la viclenia celor ce ne vor cu de-a sila binele și traiul minunat de pe la ei. Pacea și nu târârea în război a poporului nostru este soluția, iată de ce, după 30 de ani de domnie a lui Constantin Brâncoveanu, când pacea a adus prosperitatea Munteniei, a fost necesară decapitarea unuia dintre domnitorii luminați. Atâtea exemple odioase avem în trecut, prezentul îl vedem mereu cu toții, dar nu învățăm ce trebuie făcut.

Vorbind despre literatura închisorilor, locatarii – ziariști, scriitori, poeți, intelectuali – au gustat din plin, poate mai mult ca orice deținut de drept comun, în stagii îndelungate, privind ca spre o Bastilie românească de ev mediu spre ziduri și gratii, spre uși de fier și zangăte de fiare și cătușe, locuind în celule întunecoase, de multe ori însingurați și plini de boli și frig, în locuri atât de ferecate încât evadarea nici măcar cu gândul nu era posibilă, a creat o literatură a celor întemnițați și schingiuiți, torturați sau obligați psihic să-și toarne colegii de suferință.

Revirimentul s-a produs în anul 1964, când deținuții politici au fost puși în libertate, ca urmare a faptului că ”socialismul a învins la orașe și la sate” când practic ”dușmanii poporului” nu mai existau fizic, proprietatea asupra mijloacelor de producție aparținea în totalitate statului, țăranilor li s-au luat pământurile și au fost constituite gospodăriile agricole colective. Peste 1.000 de deținuți politici, din zecile de mii câți executaseră pedepse privative de libertate, au fost eliberați, ființe care prin rezistența fizică, colaborare cu securitatea sau prin boli incurabile nu mai erau în stare să ”lupte” împotriva sistemului. Unii dintre aceștia au făcut tot posibilul să plece în străinătate, să dispară din atenția securității, unii au plecat chiar cu acordul acestei instituții, promițând că vor face ”servicii” în legătură cu cei ce trăiau acolo. Voi aborda câteva dintre problemele detenției în perioada deținerii politice de către unii dintre cei care au putut scrie din afara granițelor.

Am împărțit perioada socialistă, din punct de vedere al represiunii, în două mari etape: prima, din anul 1944 până în 1964 și a doua, din 1965 până în 1989. Prima perioadă a dictaturii proletariului, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, cu lideri ca Gheorghiu-Dej și Ana Pauker, cu dirijarea directă de la Comintern și Moscova, a reprezentat lupta de clasă în mod fizic și ideologic, când au fost practic exterminați toți cei care se opuneau în orice mod noului val de guvernare pentru instaurarea socialismului. A fost perioada când legea a fost înlocuită cu ordine

ale ministrului de interne Drăghici, cu dispozițiile consilierilor sovietici în frunte cu Kișinevschi, când în fruntea închisorilor au fost numite persoane ce nu aveau nimic cu legalitatea, ci doar cu răzbunarea și nimicirea elitelor. A doua perioadă a fost cea din 1965, când la putere a ajuns Nicolae Ceaușescu, când armata sovietică a fost retrasă din România, când simțul patriotismului românesc s-a declanșat mai intens, când a reînceput reconstrucția țării, a industriei și exploatării resurselor. Partidul Comunist Român a conceput perioada prin etape denumite planuri cincinale și de lungă durată, poporul nemaifiind important prin indivizii săi, propaganda intensă pentru așa numitul ”viitor de aur” făcând adepți de bună-credință. După anul 1971 castelul visurilor frumoase despre socialismul multilateral dezvoltat s-a prăbușit ca urmare a crizelor economice, a datoriilor imense acumulate ce trebuiau plătite. Astfel, distanța dintre cele ce se afirmau și cele ce erau în realitatea foametei și frigului a dus la ura efectivă împotriva clanului Ceaușescu, ce acaparase întreaga putere politică, conducerea armatei, sistemul de numire a guvernului sau a conducerilor instituțiilor. Anul 1989 a demonstrat în câteva zile că tot ce este putred politic se poate dărâma și poporul nu iartă nimic.

În perioada comunistă mulți intelectuali au fost condamnați penal pentru ideile spuse, scrise, transmise, pentru poezii, cărți, cântece, pentru articole de ziar, pentru o înjurătură spusă printre dinți într-o împrejurare în care era prezent un delator sau unul ce râvnea la postul ocupat. La o simplă turnătorie fără nici un temei legal securitatea ridica de acasă, noaptea, pe cel în cauză și nimeni nu mai știa nimic despre acesta 6-10 ani, fiind internat sau arestat.

Unul dintre aceștia a fost Paul GOMA¹, povestitor, scriitor, disident politic, care după un deceniu de la eliberarea din închisoare, plecat în Franța cu aprobarea organelor de securitate, a publicat o carte în 1976 cu titlul ”Gherla”. El a promis că va fi colaborator al securității, nu s-a ținut de promisiune decât până a ieșit peste graniță, astfel că la toate punctele de trecere ale frontierei țării exista fotografia sa pentru a fi reținut imediat ce ar încerca să revină în România.

Lucrarea sa memorialistică românează viața lui și a altor condamnați din penitenciarul Gherla. Cartea, pe fundalul unor adevăruri amare privind regimul dur și auster al închisorii, se transformă într-o parodie la adresa personalului închisorii, a condițiilor de viață și a regulilor de conduită. El este, în acest sens, asemănător cu romanul lui Bacalbașa, ”Moș Teacă”, satirizând și ridiculizând pe comandantul unității, colonelul Goicu, și pe alți ofițeri.

¹ Paul GOMA – Dintre lucrările sale cu conținut despre adevărurile condamnaților amintim:

- Culoarea curcubeului ‘77 + «Bărbosul» - mărturie (1977) + dosar de Securitate (2004), (Cutremurul Oamenilor, 1977 + Cod «Bărbosul»), (07 octombrie 2008)
- Patimile după Pitești, (27 aprilie 2004)
- Soldatul câinelui, (24 noiembrie 2009)
- Lista lui Vasile Paraschiv, (02 august 2002)
- Monumentul Reîntregirii Naționale [Octav DOICESCU : (macheta)], (20 Noiembrie 2002)
- Lista Securiștilor 1949-1989, (18 septembrie 2004)
- Masacrul de la Fântâna albă, (18 septembrie 2004)
- Lagărul de exterminare Bălți, (18 septembrie 2004)
- Deportări-repatrieri, (18 septembrie 2004)
- Odessa în flăcări, (18 septembrie 2004)
- Cod Bărbosul cu addenda - Dosare de Securitate I-IV, (04 decembrie 2004)
- Două plângeri, (24 ianuarie 2005)

Descriind viața austeră și suferințele deținuților întemnițați la dimensiunile romanului de senzație și groază, autorul prezintă și idei de reflecție. ”De ce nu scriu românii, de ce tac, de ce nu-și rup sigiliul de la gură? De frică, de frică de ce?, de moarte? Dar cui nu-i este frică de moarte, scapă de ea?”

Dintr-o spaimă fără temei – cine ce o să le facă? Și totuși s-au scris și câteva cărți de către români, mărturii despre canal, despre torturile de la Pitești (pag. 19). Dar cine crede care a fost adevărul, adevărat? Care adevăr? Cine poate jura că ceea ce povestește un pușcăriaș a fost chiar așa? Nu-i vorba numai despre subiectivitate obișnuită, dar și de zecile de variante, unele diferite de altele prin fals a omisiune sau folclorizare (pag. 18-19).

Din start, autorul recunoaște deci nu numai subiectivismul dar și falsul, în ce scop îl declară tot el: ”vreau să vă spun că eu nu am fost martor al evenimentelor (n.a.) am fost un erou” și ”eram grozav de mândru că am fost arestat, voiam să aflu toate tainele detenției înainte de a pleca” (pag. 21). Intenția și scopul sunt mărturisite de autor, inclusiv lipsa de credibilitate a cititorului față de fabulizarea evenimentelor. Și totuși sunt scrise și fapte și întâmplări juridice, care reliefează adevăruri amare:

România a înțeles prea târziu că e fără putere, vândută de mult și pentru multă vreme la Yalta și că nici îngerul salvator – America – nu ne poate salva” (Poate nu înțeleg nici acum și poate în ADN-ul nostru este înscrisă supunerea fără crâcnire față de exploatare – ca metodă de supraviețuire – n.a. O fi o altă Yaltă despre care vom afla peste alți 100 de ani?). Mâna care conducea destinele României era a tovarășilor sovietici. Pentru că astfel era înțelegerea între americani, ruși, englezi, francezi, iar noi nu eram acolo niciodată. Autorul afirmă că timpurilor întunecate de sub suzeranitatea turcească, sângeroasele vremuri de groază și teroare de sub tătari, trebuie să le înălțăm imnuri de slavă. De la ei ne-au venit toate reformele, toate ideile, toate noutățile. Ei ne-au dăruit modelul colectivizării, calea cea dreaptă, securitatea, și felul cum se lichidează dușmanii în câțiva ani, politicieni, intelectuali, preoți, studenți, țărani, chiar comuniști, ca să nu vorbim de socialiști” (pag. 135). ”Ei, da, o vreme oamenii s-au amăgit cu americanii: lasă că vin ei, americanii și ne scapă”.

Autorul își aduce aminte că la Gherla deținuții, și nu numai cei cu faimă de folcloriști, balonari, injectofili², sperau mai degrabă în venirea americanilor decât în decrete. Seara la stingere, îl auzea pe câte unul sfârșindu-și rugăciunea cu: ”Și bate-l Doamne pe paralytic, nu-i da hodină nici în mormânt, că ne-a vândut ca pe vite”. Da, despre Roosevelt se ruga. Alții, mai informați, îl blestema pe Burtos, adică pe Churchill, zicând că el fusese principalul vinovat (pag. 139)

Este bine că autorul descoperă pe adevărații vinovați încă din închisoare (perioada 1956-1957), dar după ce a ajuns în occident, cititorii, adică noi cei ce nu știam ce s-a petrecut în închisori, ne-am întrebat curioși, de ce? domnule Goma, nu ai pus la stâlpul infamiei pe acești vinovați, de ce nu ai scris, să faci cunoscut întregii nații române, adevărul istoric de ”Crucificarea României” – așa cum a făcut-o Baciuc în lucrările sale?!

² Folcloriști – adică cei ce răspândeau zvonuri, minciuni, sau cântau ”în strună” gardienilor; Balonari – deținuți care aduceau informații din afara închisorii, pentru a descoperi cine are simpatii cu imperialiștii; Injectofili – deținuți ce încercau să atragă spre o acțiune de revoltă, răzvrătire sau grevă a foamei pentru destabilizarea locului de deținere (n.a.).

Din rechizitoriul său, Paul Goma nu omite pe cei care i-au ajutat pe ruși să instaureze ”modelul stalinist”, scriind că în prima perioadă, în Securitate au fost coopțați mulți evrei. Din analiza arhivelor Administrației Naționale a Penitenciarelor, în perioada de referință, în Direcția Generală a Lagărelor, Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă exista o Direcție politică cu 270 de ofițeri și subofițeri, majoritatea fiind de naționalitate evrei, care au suferit în perioada războiului de pe urma regimului (date certe din statele de plată ale D.G.L.P.C.M., n.a.). Evreii erau folosiți în activități politice, responsabili cu problema ”x”, procurori. O ciudățenie era formarea zdrobitoare a unei majorități a personalului din evrei, neromâni, unguri sau ruși (pag 43). Paul Goma încercând o retrospectivă a situației acestora din timpul războiului, când mareșalul Antonescu i-a salvat de lagărul de gazare și i-a ocrotit de furia Germaniei hitleriste, se întreabă de ce evreii nu spun adevărul despre miracolul salvării lor ? și de ce după anul 1944, când s-au cocoțat în cele mai înalte funcții, în loc de ”recunoștință” pentru români au trecut la acțiuni atroce de răzbunare. Goma se întreabă de ce s-au răzbunat pe români: ”Ai venit în România pe care înainte de 1940 o detestai, te bucuri de o serie de privilegii și din nou te întreb – de ce îi consideri pe români vinovați de ce ți-au făcut ungurii dumatiale și nemții ? – Nu românii te-au trimis în lagărele morții, nu românii ți-au ucis familia și, atunci, de ce ai intrat în Securitate și-i rupi în bătaie pe țărani români, acuzându-i că te-au trimis la Auschwitz”.

Autorul se întreabă de ce au fost torturați preoți, care, se știe, în numele umanitarismului creștin au făcut și ei ce au putut să vă scape de lagăre. Interogatoriile și acuzațiile curg asupra basarabenilor, afirmând că aceștia au fost obligați să colaboreze cu rușii, deținuții considerându-i ”lichele, turnători, și colaboratori”. Apărându-și etnia de basarabean, Paul Goma descrie că mulți dintre aceștia au fost obligați să colaboreze cu rușii, întrucât nu aveau încredere în regăteni, care în 1938 au venit în Basarabia și le-au făcut șicane, iar în 1944 au scris că basarabenii au colaborat cu jandarmii pentru a-i trimite în Kazahstan, Taislet și pe Amur.

În povestirile despre ”Gherla”, spațiul României este descris ca o fostă ”gherlă” în întregime, în care picioarele pe care le-a luat în fund, pumnii și înjurăturile lui Goicea, snoavele și bancurile deținuților, au fost și sunt mereu sentimentele de rezistență ale populației țării care refulează râzând de toate mizeriile vieții.

În cadrul literaturii scrise de foștii deținuți politici, un loc aparte îl au cele trei publicații ale lui Virgil IERUNCA, „Fenomenul Pitești”, apoi cea a lui Ion IOANID, „Închisoarea noastră cea de toate zilele”, scrisă în patru volume, dar și lucrările lui Max BĂNUȘ, dintre care amintim, ”Cei care m-au tuns”.

Paginile acestor publicații destinate posterității pentru a nu se uita niciodată, au multe elemente comune în descrierea locurilor de detenție prin care s-au perindat fără voia lor cei trei autori: condiții materiale deplorabile, clădiri vechi, igrasioase, lumină puțină printre zăbrele și aceea venită cu zgârcenie câteva clipe de pe cer, frigul din belșug, atât vara, cât și iarna în Jilava sau „zidurile extrem de groase de la Gherla ori Aiud, căldura și mirosul pestilențial pe timpul verii din cauza lipsurilor de condiții igienice și a supraaglomerării, hainelor penale ce puteau ușor fi confundate cu niște zdrențe, mâncarea proastă calitativ și mereu insuficientă”.

Autorii parcă s-au înțeles între ei să descrie Văcăreștiul, Jilava, Piteștiul, Aiudul, Oradea, Gherla, Cavnicul ori Brăila ca niște închisori „comuniste” cu regim deosebit de sever, unicat, asemănător unui purgatoriu descris de Dante în „Infernul”, din care ei „eroii” doar prin incredibile suferințe și sacrificii uriașe au supraviețuit.

Este interesant că aceste închisori nu au fost construite niciuna de comuniști, ele au un trecut feudal sau de la începutul anilor 1900, pentru a tempera revoltele țăranilor răsculați sub conducerea lui Anton cel Mare din Buda, Gheorghe Doja, Horia, Cloșca și Crișan, aceste așezăminte, așezate în imediata apropiere a unui loc de execuție și de îngropare a cadavrelor celor condamnați la moarte, au fost preluate de regimurile ulterioare pentru a fi deținuți comuniștii (Caransebeș și Doftana, Telega, Galați) ce luptau împotriva regimului capitalist, ori Aiudul, unde au fost deținuți legionarii, atât de către capitaliști, cât și de comuniști de pe timpul mareșalului Antonescu până în timpurile lui Dej. Aceste clădiri mizerabile, destinate omului legal, ar trebui, după părerea mea, desființate definitiv, pentru a fi transformate în muzee ale expiațiunii ori luptei de rezistență a martirilor români de ori ce culoare politică, la fel cum închisorile Doftana și Sighet³, deși mi-au fost oferite ca locuri de deținere după anul 1990, am refuzat și au fost transformate definitiv în muzee.

Glume sinistre, făcute de inspectorul-șef al închisorilor, venit să verifice de ce inclusiv bocancii deținuților mucegăiesc în închisori, afirma ”Da, aveți dreptate, mereu m-am întrebat de ce cei care le-au construit nu s-au gândit că poate și ei vor fi locatarii acestor încăperi”, adică burghezia a construit închisori pentru burghezie, tenta grotescă fiind transparentă.

Este un adevăr amar că închisorile din România, nici după 30 de ani de democrație nu întrunesc condițiile de detenție umane și civilizate conform regulilor europene, dar în anii dictaturii, ’50-64, ele erau doar locuri de distrus viețile condamnaților, în anii totalitarismului ceaușist, ’65-89, erau locuri unde forțele speciale erau folosite gratuit la muncă.

O preintuiție poate ar fi condus ca aceste locuri de detenție să fie mai comode și să producă mai puține suferințe. Dar conducerea de tip comunist sub îndrumarea sovietică nu s-a dovedit nici generoasă, nici în spiritul umanității și egalității între cetățeni, lăsându-i pe deținuții anilor socialismului în aceleași condiții mizere ca cele ce le-au moștenit. Politica de reconstrucție a țării, de realizare de uzine, fabrici, locuințe, locuri de cultură, locuri de muncă, nu aveau nimic de a face cu ”dușmanii poporului” care trebuiau să sufere și să moară. În anul 1977 au fost desființate peste 80% din închisori, din 104 locuri de deținere fiind reținute în funcțiune doar 14, chiar și acelea fără să îndeplinească standardele normale de funcționare. Repunerea în funcțiune începând cu anul 1983 a unor închisori s-a realizat pe amplasamentele vechi, abia după 1990 s-a trecut la un proiect de modernizare a sistemului penitenciar⁴.

³ În anul 1990 poeta Ana Blandiana și un grup de deținuți politici în frunte cu Ticu Dumitrescu m-au contactat pentru a transforma închisoarea Sighet în muzeu. Am fost imediat de acord, dându-le întregul sprijin pentru amenajarea logistică și istorică, astfel că azi acest lor expune, din păcate, doar o parte a suferințelor unor martiri români, chiar și suferința fiind împărțită cu tentă politică spre cei care au luptat cu comuniștii (n.a.).

⁴ Ioan Chiș – ”Reforma sistemului penitenciar din România” – lucrarea de doctorat în științe penale – publicată în Ed. ALL TOURS – 1992.

Autorii celor trei romane memorialistice, al căror temă este regresul de detenție din închisorile comuniste în care au fost întemnițați, consacră sute de pagini conduitei, profilului moral, rolului personalului – ofițerii și subofițerii din închisori. Inspirați de romanele lui A. Dumas "Mizerabilii", "Contele de Monte Cristo" sau "Ocnășii" lui Dostoievski și alte romane de acest gen, personalul închisorilor apare întreg, fără nici o excepție, în ipostaza temutului temnicer, a preotului iezuit din închisorile inchiziției sau a brutei de gardian bețiv și analfabet, portrete de bestii umane, cu instincte de criminali îndreptate spre cei fără apărare și trimiși în închisoare să moară.

Personajele din "Fenomenul Pitești", cu nume reale sau fictive, concură cu toții într-o măsură mai mare sau mai mică la acțiunea "Reeducarea". Introducerea în "fenomen", autorii prezintă situația aproape identică, astfel: Securitatea a pus la punct un sistem pentru lichidarea rezistenței morale a tinerilor deținuți politici, slujindu-se de un nucleu de deținuți, conduși de Eugen Tărcanu, ce urma să pună în aplicare, în domeniul dreptului comun, cunoscutele teorii ale lui Makarenko.

Infractional trebuia să conștientizeze că este un element declasat, care nu mai are altă salvare decât sprijinul partidului, își ia sarcina de a-i reeduca pe alții care au fost în situația lui, pe drumul cel bun. În "Poemul pedagogic" se descrie aplicarea torturii neîntrerupte, de fapt tortura era permisă sau mai bine tolerată în toate închisorile din România. Revenit din "anchetă", deținutul fie se regăsea singur în celulă, având răgazul să-și revină în fire, fie era îngrozit, îmbărbătat de ceilalți condamnați, care o pățiseră mai rău. Reeducarea consta, foarte simplu, în a pune pe tortionar în aceeași celulă cu cel torturat și a nu îngădui nici o pauză. Malroux spunea că nimeni nu poate rezista torturii neîncetat, dar nu știe că în România avea să fie găsit secretul reușitei depline; era suficient ca deținuții să fie puși să se tortureze unii pe alții (pag.12).

Problema controversată ani de zile a fost și rămâne cine a inițiat și a condus "reeducarea" din închisoarea Pitești. Versiunea oficială acuza directiva trimisă de Horia Sima legionarilor din închisoarea Pitești, de a descoperi agenți din rândurile legionarilor deținuți, prin demascarea lor și întărirea organizației legionare ce se constituise acolo. Pe baza experienței acumulate, acțiunea urma să fie extinsă și la alte închisori, întărind astfel modul și coeziunea legionarilor într-o acțiune de proporții. Versiunea oficială nu poate fi considerată reală, deoarece comuniștii, administrația penitenciarelor tolera acest fel de "reeducare" care nu era legală nici în cele mai secrete ordine ale ministrului de interne Drăghici. Deținuții politici intervievați de subsemnatul pe timpul anilor 1990-1997 au descris în versiunea lor folosirea unor grupuri de deținuți de drept comun, de regulă condamnați pentru omor, care erau "reeducați", care au renunțat la convingerile legionare și prin folosirea violenței, bătailor, schingiuirilor încercau să determine și pe alții să renunțe la ideile lor politice.

În mod real se folosea delațiunea, provocarea, înfometarea, dezinformarea, bătaia, schingiuirea, astfel că actele au devenit de o asemenea amploare încât chiar justiția vremii a fost obligată să judece și să condamne pe cei vinovați. Tribunalul militar a judecat și condamnat⁵ la ani

⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Experimentul_Pitești

grei de închisoare pe comandantul închisorii și câțiva ofițeri și subofițeri. În anul 1977 am condus personal activitatea de desființare a acestui penitenciar, la fel ca pe cel de la Râmnicu-Vâlcea. Interesantă este poziția în legătură cu evenimentele prezentate și trăite de Virgil Ierunca, legionar, trecut și el prin toate ororile și care apără cu vehemență directiva legionară și demască pe torționari și colaboraționiști. Credem justificat că adevărul fenomenului torționar de la Pitești a fost undeva la mijloc relativ la cum a început și cum a degenerat. La început, directiva legionară din închisori a fost o cauză de epurare internă de organizație, apoi, prin informații, administrația a descoperit-o și a folosit-o pentru "reeducare", acțiunea fiind lăsată chiar pe mâna unor criminali de drept comun. Administrația fiind condusă de oameni "de încredere", dar fără empatie și complet neprofesional, a condus la rezultatele comparabile cu cele mai mizerabile crime din lagărele de exterminare.

Să urmărim povestea lui Ierunca, ce descrie personaje reale:

- **Turcanu**, fiorosul și sadicul personaj, era un torționar care a călcat pe cadavrele colegilor săi; avea spirit demoniac și o inteligență ieșită din comun când era să realizeze ceva rău;
- **Bogdanovici**, fruntaș legionar cu bogată activitate în ilegalitate, pe timpul condamnării îl trădează pe Turcanu, care nu va uita și-l va omorî în chinuri groaznice la Pitești;
- **Pop Cornel**, legionar activ, intrat în conflict cu Petre Turcanu, care-i declară "moarte legionară" și îl transformă într-unul dintre cei mai temuți torționari; el avea rol de "reeducator" și a fost executat pentru aceasta; l-a schingiuit pe Costache Oprișan; șeful FDG pe întreaga țară a fost "reeducat" astfel încât și-a bătut până la moarte un confrate legionar care îl adora, considerându-l ca pe un zeu.

În povestea sa Ierunca scrie că în cursul "reeducării" știe precis despre moartea a 15 studenți legionari – Nedelcu a murit crucificat de Turcanu, Gafencu era schingiuit până la moarte pentru misticismul său, Cantemir, Paul Simbrea și Gheorghescu au murit în cursul "demascării externe", Gheorghe Calciu, student la teologie, după ce a fost reeducat a devenit cel mai înrăit torționar și cel mai devotat informator al comandantului penitenciarului. Ulterior, Ierunca l-a iertat și la postul de radio "Europa Liberă" în anul 1977 l-a considerat un sfânt prin faptul că s-a pocăit.

În literatura închisorilor, portretele legionarilor sunt amestecate în raport de cine scrie, despre ce interese este vorba, despre perioadele când legionarii erau considerați torționari sau când erau considerați victime ale comuniștilor. Foștii colegi de detenție ai lui Ierunca au despre el

În 1952, pe când Gheorghe Gheorghiu-Dej a manevrat cu succes împotriva ministrului de interne Teohari Georgescu, procesul a fost oprit de autorități. Membrii ODCC au fost judecați în secret pentru abuzuri, cei 22 de inculpați fiind condamnați la moarte, în urma unui proces cu ușile închise (Turcanu a fost numit responsabil pentru uciderea a 30 de deținuți și pentru abuzurile exercitate asupra altor 780).

Dintre aceștia, au fost executați 16 condamnați, la închisoarea Jilava, în noaptea de 17 decembrie 1954. Deși executat, moartea lui Eugen Turcanu a fost înregistrată la starea civilă abia în anul 1962. Din restul de 6 condamnați, 4 dintre ei au fost ulterior exterminați la închisoarea Jilava, în secția specială de exterminare, numită Casimca. Colonelul Czeller s-a sinucis, împușcându-se în cap, în cimitirul Bellu din București.

Cadrele securiste însărcinate cu conducerea experimentului, inclusiv colonelul Teodor Sepeanu, au fost judecați în anul următor; toți au primit sentințe ușoare și au fost puși în libertate la scurt timp. În conformitate cu noile directive ideologice, curtea a hotărât că experimentul a fost rezultatul infiltrării cu succes a agenților Statelor Unite și a Gărzii de Fier în Securitate, cu scopul de a discredita organele legii din România. După Decretul de amnistie din anul 1964, închisoarea a continuat să funcționeze tot ca închisoare pentru opozații regimului, care erau aduși aici sub pretextul unor condamnări pentru infracțiuni de drept comun. În anul 1977, în urma presiunilor făcute din Occident, închisoarea Pitești a fost definitiv închisă, în sediul ei fiind mutat Trustul de Construcții Industriale Pitești.

atitudini diferențiate, afirmând că era lipsit de scrupule, o atitudine ce era caracteristică legionarilor. De altfel, Ierunca demonstrează prin exagerările sale și prin atitudinea de exaltare legionară că mulți dintre cei care au fost întemnițați pentru situația, acțiunile sau crezul lor politic nu au fost eroi, nu au fost martiri, dimpotrivă, au preluat ideologia vremii în care au trăit, mulți s-au dedat la cele mai josnice acțiuni, iar în locul solidarității în suferință și crez politic și-au vândut sufletul și s-au înrăit, mergând până acolo încât și-au omorât camarazii.

Ierunca întregeste tabloul dramatic al "fenomenului Pitești" în mod exacerbat, comparându-l cu experiențele din "Arhipelagul Gulag" descrise de Soljenițin și apoi de operațiunile chineze de spălare a creierului, povestite de un preot belgian. Concluzia ce o dorește a fi impusă ar fi aceea că la Pitești s-a procedat mai înfiorător decât la Buchenwald sau Auschwitz, cu diferența că de la gazare nimeni nu a mai ieșit viu, iar de la Pitești, Gherla, Aiud au mai scăpat în 1964 deținuții politici, chiar dacă cu sănătatea șubredă și cu boli incurabile ca tbc.

Un alt autor de literatură a închisorilor comuniste a fost Ion IOANID, ce după liberare și după ce a părăsit țara și-a găsit un loc de muncă la postul de radio "Europa Liberă". El a scris patru volume de memorialistică despre închisori în "Închisoarea noastră cea de toate zilele".

Ion Ioanid, a fost fiu de moșier, a fost arestat de securitate în 1949 pentru activități contra siguranței statului, eliberat și apoi condamnat pentru fapte similare în 1952. Execută pedeapsa până în anul 1964, când este grațiat. În 1969 pleacă în R.F.G., cere azil politic și este angajat la postul de radio „Europa liberă”.

Cele patru volume dedicate perioadei de deținere pe care le-a trăit în diferite închisori se deosebesc fundamental de alte romane memorialistice de acest gen; Goma și Ierunca militau mereu pentru răzbunare, îndemnau la moarte legionară, la vendetă politică, în schimb Ion Ioanid își construiește literatura proprie într-un univers documentar nostalgic, plin de durere. Sutele de pagini dedicate pelerinajului prin diferite închisori, descriu starea jalnică a acestor așezăminte, mizeria umană și materială, violența și starea de abrutizare a celor mai mulți cu care a venit în contact.

Diferit de ceilalți și mai ales de "fanaticii legionari" sau "parșivii țărâniști sau liberali", cum îi califică el, ideea dominantă este caracterul oamenilor și, în multe situații, ideea de umanism și solidaritate umană.

Primul volum începe cu gândurile lui N. Steihardt ca motto: "Încep să-mi dau seama că numai caracterul importă. Convingerea politică, părerile filozofice, originea socială, credința religioasă nu, sunt decât accidente: numai caracterul rămâne după filtrările produse se anii de pușcărie ori de viață". Eu spun că nu a greșit gândind așa, întrucât caracterul rezultă din cunoașterea ce mai desăvârșită a individualității noastre, din cunoașterea tuturor slăbiciunilor și virtuților fiecăruia, caracterul fiind un sistem spiritual cu valențe multiple, putem spune complete, în mijlocul tuturor tentațiilor ce ni se oferă în viață, tuturor sugestiilor și sfaturilor date de cei buni sau răi, de împrejurările minunate sau mizerabile în care trăim întâmplător.

Ioanid prezintă închisoarea din Pitești, referitor la același timp în care Goma și Ierunca erau acolo, cu totul altfel, o închisoare unde nu a avut parte de violență și unde temnicerii s-au comportat civilizat cu ei.

Viața din închisoarea Pitești este descrisă astfel: într-una din zile – după ce am sosit la Pitești – a venit un grup de ofițeri care ne-a spus ”dacă ați fost condamnați, trebuiește să vă ispășiți pedeapsa; aici sunteți provizoriu și dacă veți fi disciplinați, și nu ne faceți nemulțumiri, vă veți bucura de un tratament bun”. Cam așa a și fost. Am putut chiar să ne dăm seama că din acel moment gardienii sau mai împlânziti și aveam chiar un regim privilegiat față de alți deținuți din alte celule, unde răcnetele și înjurăturile gardienilor continuau să se audă (pag. 36). Ne-am bucurat în alimentare, chiar de un supliment. Autorul continuă șirul amintirilor din ”celulita” de la Pitești, discuțiile biografice, tălmăcirea viselor, prognoza liberării, cusutul hainelor, împărțirea pachetelor, și momentele de nostalgie, de dor și melancolie după cei dragi (pag.40).

În comparație cu scrierile lui Ierunca și Goma, Ioanid prezintă lucruri diferite, starea de spirit și lupta dintre deținuți ca fiind inexistentă. Există suspiciunea aprecierii adevărului, buna sau rea credință în prezentarea elementelor în general și starea conflictuală din lupta dintre grupările legionare rivale în special. Ion Ioanid apreciază pe unii legionari deși nu-și însușește crezul și mobilul legionar. În acțiunea umanitară de salvare a vieții unui legionar dă dovadă de omenie, salvându-l pe G. Boian.

Detenția de la Cavnic⁶, de la mină, este descrisă în 100 de pagini deosebit de amănunțit, cu privire la munca brută, instrumentele de muncă, obiceiurile și credințele celor ce lucrau, viața

⁶ <https://www.memorialsighet.ro/evadarea-de-la-cavnic-6-iunie-1953/La> 6 iunie 1953 s-a produs cea mai spectaculoasă evadare dintr-o colonie de muncă în care lucrau deținuți politici. Este vorba despre evadarea a 14 deținuți care lucrau la mina de plumb Cavnic. Și mai extraordinar și de neînțeles pentru Securitate, a fost că în aceeași zi, cu câteva ore mai devreme, trei deținuți de la mina Valea Nistrului au reușit și ei să evadeze. Evadarea de la Cavnic este spectaculoasă și prin faptul că unii dintre evadați au reușit să reziste în libertate câteva luni. Ideea unei evadări a aparținut unui grup de deținuți care lucrau la Baia Sprie. Când aproape întregul plan era gata, au fost mutați la mina Cavnic. Aici au reluat planurile de evadare, cooptând și noi membri în grup. Evadarea s-a produs la ieșirea din mină, la stația Rainer. Cei 14 s-au îmbarcat în 2 corfe. Primii 6, aflați în prima corfă, i-au imobilizat pe gardianul și pe muncitorul civil care păzeau ieșirea. Reușind să depășească acest obstacol, au urcat pe niște scări și au ieșit în pădurea care înconjură lagărul. Deși își propuseseră să fugă în grup, după evadare nu s-a mai găsit, așa încât de unul singur, sau în grupuri mai mici, au încercat să se îndepărteze cât mai mult de colonia de muncă.

Cei care au evadat:

- Frații Ion și Gheorghe Brânzaru, țărani din Vrancea, participanți la răscoalele țărănești, membri ai organizației „Vlad Țepeș II”
- Alexandru Ciocâlțu, absolvent al Facultății de Drept din București, condamnat la 22 de ani de închisoare în procesul de spionaj intentat Nunțiatului Vaticanului
- Constantin (Titi) Coșoreanu, elev la Școala Militară, arestat sub învinuirea de „spionaj” în favoarea americanilor, condamnat la 25 de ani muncă silnică
- Frații Ion și Simion Cojocaru, țărani din Bârseștin Vrancea, participanți la răscoalele țărănești, arestați în lotul „Vlad Țepeș II”
- Dr. Miltiade Ionescu, șef de promoție la Facultatea de Medicină, condamnat la 15 ani muncă silnică pentru „organizație subversivă”
- Dr. Paul Iovănescu, condamnat, în același lot cu dr. Miltiade Ionescu, la 15 ani muncă silnică pentru “crimă de uneltire contra ordinii sociale”
- Ion Pantazi, condamnat la 5 ani pentru tentativă de trecere a frontierei
- **Ion Ioanid**, condamnat la 20 de ani muncă silnică pentru “crimă de înaltă trădare”
- Mircea Vueric, mecanic, condamnat la 6 ani închisoare corecțională pentru trecere frauduloasă a frontierei
- Colea Ungureanu, condamnat la 6 ani închisoare pentru “uneltire contra ordinii sociale”
- Li s-au alăturat chiar în ziua evadării Ghiță Chiper (condamnat la 7 ani închisoare pentru trecere frauduloasă a frontierei) și Titi Spănu, croitor (condamnat la muncă silnică pe viață pentru “favorizarea infracțiunii”)

deținuților, abrutizarea. Încet devine un acuzator al administrației și al justiției care l-a condamnat, făcând un rechizitoriu aspru asupra mizeriei deținerii politice.

Amintirile prezentate în succesiunea lor sunt laconice, impresionante, dure și adeseori contradictorii. Debutul intrării în contact în colonia de muncă Căvnic este descrisă astfel: ”Am fost cu toții duși în baraca 3 și încuiați. În față era un spălător iar în dreapta și stânga closete turcești. Urmau două dormitoare, fiecare cu o capacitate de 50 de locuri, în paturi suprapuse câte două, paturi de fier de tip militar cu saltele de paie, două cearceafuri, pătură, pernă și față de pernă. În fiecare dormitor era o sobă țărănească de zid. Totul era nou și curat (pag. 63). Spațiul, curățenia și impresia unei mai mari libertăți, ne-a făcut să comentăm plini de optimism noua situație. Cazarea, masa, utilajele, exploatarea și asistența tehnică erau asigurate de Combinatul minier în baza unui contract încheiat cu M.A.I. – pentru exploatarea minei. Drept urmare și masa, respectiv kaloriile erau în raport de natura muncii și echivalente cu a celorlalți mineri ce mâncau în cantinele din mină. Sala de mese era realizată într-o baracă nr. 2, erau mese lungi cu bănci de o parte și de alta. În capătul sălii era o tejghea, pe aceasta era o stivă de castroane, linguri și furculițe, dincolo de tejghea erau hârdaiele de mâncare iar în fund se vedea bucătăria cu cazanele. Am primit fiecare câte un castron de ciorbă de fasole și apoi câte un polonic cu mâncare de cartofi cu carne. Pe masă, pâinea era la discreție. Nu ne venea să credem. Depășea chiar închipuirea noastră (pag. 64) ”.

Autorul descrie cum s-au adaptat treptat ”încet, încet în adevărata viață de pușcărie cu legile ei scrise și nescrise, care stabileau relațiile dintre oameni de diverse categorii, ce formau această societate: deținuți obișnuiți, turnători și gardieni”. Pe baza contractului o mică parte din bani revenea deținuților din care puteau să cumpere de la cantină anumite lucruri cum ar fi alimente, țigări, obiecte de strictă necesitate. Îmbrăcămintea și echipamentul de protecție era asigurat tot de Combinatul minier. Condițiile din colonia de muncă diferă după modul de prezentare a condițiilor ce li se ofereau condamnaților față de interiorul penitenciarului unde regimul deținuților politici era deosebit de dur și inuman.

Autorul prezintă cazarea, masa, echipamentul, cantina, cabinetul medical, dar și pe cei care conduceau activitatea profesională ce erau recrutați dintre deținuții ingineri ce își executau pedeapsa. Munca în mină era deosebit de grea, istovitoare, lupta continuă cu îndeplinirea normelor care odată depășite erau mărite fiind stabilite de către conducerea combinatului și a lagărului.

Concepția despre muncă era aceea ca să îndeplinești norma atât cât să nu fii pedepsit, altfel să chiulești pe cât posibil, dar nu în detrimentul altui camarad. Erau în realitate două extreme, unii ce chiuleau cu orice preț, chiar cu riscul pedepsei, alții erau fanaticii muncii ce se clasau în mai multe subdiviziuni:

- Cea mai mare parte, erau turnătorii care căutau aprecierea și speranța eliberării mai devreme;
- Majoritatea iehoviștilor și baptiștilor care munceau cu disperare pentru a-și justifica cultul;
- Oamenii simpli care sperau că prin muncă vor fi eliberați și apreciați;

Mina de la Căvnic furniza 30000 tone de minereu de plumb, aur, argint, cupru astfel că devine un furnizor de materii prime de prim rang pentru exportul obligatoriu către Uniunea Sovietică în contul datoriei de război (n.a.)

- Stahanoviștii⁷ datorită cărora creșteau normele de muncă , astfel că cei ce nu puteau ține pasul erau supuși represaliilor.

Autorul descrie în lucrare 162 de persoane condamnate, cu care a trăit, cu care a mâncat și cu care a conviețuit împreună, majoritatea legionari, foști polițiști sau jandarmi, criminali de război, elemente ce au activat și au fost condamnați ca teroriști, deținuți ce luptaseră la rândul lor împotriva comuniștilor în perioadele când comuniștii erau în ilegalitate. Dintre aceștia, unii cu condamnări foarte mari și care aveau pregătire profesională temeinică sau studii economice superioare, ingineri, au fost recrutați pe lângă conducerea minei, la biroul tehnic, ca șefi la echipele de intervenție, de exploatare, de normare, pontaj, la gospodărie lagărului și la cabinetul medical. Lupta politică ce s-a desfășurat în orașe sau în munți împotriva regimului socialist s-a mutat și în mină prin sabotaje, neîndeplinirea normelor, falsul în acte, în pontaje, sustragerea de la locul de muncă, minciuna, furtul și alte procedee, ce întrețineau spiritul de luptă al legionarilor, revolta sau chiar organizarea de evadări.

Deținuții în majoritate erau solidar în lupta contra administrației M.A.I. dar au fost și ajutați mereu de către maiștrii și angajații civili. În cazul unui mecanic civil din mină care a ajutat mereu deținuții aducându-le ziare, alimente, informații știri de la radio, rezultatul a fost o ”turnătorie” din partea unui legionar , arestarea, condamnarea și apoi moarte celui ce făcuse bine. Tema de studiu centrală a autorului a fost caracterul oamenilor, și a fost bine surprinsă . Turnătorii erau descoperiți, izolați, desconsiderați, colaborațiștii erau demascați , homosexualii erau ridiculizați iar cei slabi și bolnavi erau ajutați.

Nu au lipsit din viața lor nici micile bucurii , sărbătorirea Crăciunului și a Paștelui. Sunt profund enunțate scenele de Crăciun și Paște când 5-6 deținuți preoți au ținut slujbe religioase de mină; glasul rugăciunilor s-a împletit cu tăcerea impresionantă a masei de deținuți cu speranța zilei de mâine și cu gândurile de acasă. ”O ce veste minunată” și ”Cristos a Înviat” au fost scene ce adeseori au înfrățit pe deținuți cu subofițerii. Oare torționarii de ieri și ”eroii” de azi, de ce nu povestesc de aceste scene? Răspunsul meu la această întrebare este că nu se cunoaște istoria aceasta a închisorilor românești, ea a fost ținută secret pe întreaga perioadă socialistă, abia la o singură Universitate⁸ se țin cursuri de licență, masterat și doctorat de Drept execuțional penal. Ne cunoscându-se realitatea acelor timpuri analiștii politici și mass media, influențate de diverse curente de gândire din est sau vest, nu pot afirma cu exactitate ce rol au avut deținuții politici, ce rol a avut P.M.R. și liderii politici comuniști, ce rol au avut universitățile, radioul, televiziunile, ziarele, propaganda oficială sau propaganda de peste hotare prin ”Vocea Americii ”sau ”Europa Liberă”. Cazurile trebuie judecate individual, pentru că ideologia deși i-a introdus pe muți într-o tabără sau alta, la dreapta sau stânga intereselor poporului, nu a reușit decât să zdrobească destine și să ațâțe la răzbunare cumplită și partizanat fără justificare, oamenii de caracter fiind în fiecare tabără oameni ce au făcut bine semenilor în cumplinele zile de executare a anilor grei de lagăr.

⁷ Stahanoviștii – curent de întrecere socialistă în muncă între muncitori pentru depășirea normelor de lucru, inițiativă introdusă la noi din Uniunea Sovietică

⁸ Universitatea Nicolae Titulescu din București (n.a.)

Autorul își aduce aminte de Aiud și ”zarca” de acolo unde au fost aduși (vol.II pag 53) deținuții ce au evadat de la Căvnic, capturați și puși în lanțuri. Veneau ca niște ”eroi”, care reușiseră să învingă sistemul și forțele securității. Evadarea se soldase cu un eșec, dar a constituit un veritabil semn de putere pentru deținuți, sistemul își pierduse reputația ca fiind infailibil, se dovedise vulnerabil, s-a prăbușit mitul uniformei M.A.I., orgoliul și respectabilitatea acesteia (pag. 137).

Între zidurile Aiudului au fost deținuți celebri pentru lupta împotriva asupririi naționale și sociale, memorandiștii ca Ion Rațiu, Ghe. Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Iuliu Coroianu, Eugen Bratu, au fost arestați și întemnițați, iar după ei au fost aduși acolo sute de oameni ce s-au solidarizat cu lupta acestora și au produs manifestații și greve. Zidurile Aiudului au ascuns în celulele sale pe luptătorii greviști din Cluj, Oradea, Timișoara, Brașov din anii 1897 – 1905 sau au deținut acolo pe țăranii răsculați din satele Ardelene din anii 1903-1904. Nu dorim să-i facem un proces de conștiință autorului, dar el nu era străin de marile lupte duse de Vasile Goldiș, Ștefan Cicio Pop, Aurel Lazăr, Ioan Suciu, Ion Mihuț, Ion Fluieraș, și mulți alții care au trecut prin zarca Aiudului dar despre aceștia nu scrie nimic. Autorul cochetează cu o falsă istorie pe care o afirmă în lucrările sale, Astfel, scrie că:” Din cauza situației politice externe (Conferința de la Geneva) și a opiniei publice internaționale, M.A.I., a desființat lagărele de muncă forțată de la Baia Sprie și Căvnic. Inițierea unor conferințe internaționale la San Francisco sau Paris a determinat îmblânzirea regimului de detenție, mâncarea s-a îmbunătățit, subofițerii erau mai concilianți și mai blânzi, iar regulamentul închisorii era uitat”.

Adevărul este că după moartea lui Stalin, regimul închisorilor a devenit peste tot mai blând, chiar în Uniunea Sovietică, s-au desființat lagărele din România și alte țări socialiste, s-a renunțat la Canalul Dunăre Marea -Neagră.

Speranța deținuților politici este descrisă ca fiind legată de știrea că va veni flota a VI-a a S.U.A. care va elibera țările balcanice. A trezit speranța dar ea nu s-a împlinit sute de condamnați politici au sfârșit în cimitirele de pe lângă închisori în gropile comune fără o cruce la cap sau vreo știre către familie. Cei condamnați pe viață au fost eliberați prin grațierea dată de Gheorghiu Dej în 1964 când socialismul părea ireversibil la acel moment.

Unul dintre ziariștii oponenți virulenți la ordinea socialistă a fost Max BĂNUȘ⁹.

⁹ <https://ziare.com/stiri/ancheta/max-banus>

Max Bănuș (Max Banusch) (n. 26 martie 1926, București – d. 6 februarie 2008, București) a fost un jurnalist român, disident anticomunist, timp de 24 de ani redactor la Radio Europa Liberă. Și-a început cariera de ziarist ca redactor la ziarul ”Sportul Popular”, unde a inițiat campania alegerii celui mai bun fotbalist român al anului 1954. Pentru aceasta a sunat, fără să anunțe pe nimeni înainte, 40 de antrenori din Occident, pentru a realiza un clasament în urma C.M. din 1954. Din cauza acestei anchete fotbalistice internaționale a fost arestat prima dată, în 1954. În 1958 a fost arestat din nou, de data aceasta pentru discursuri împotriva regimului comunist. A fost judecat, a primit o condamnare la opt ani cu executare și a fost trimis în lagărul de la Stoenest. După cinci ani a fost eliberat la presiunile Occidentului și a emigrat în Israel. A trăit o perioadă în SUA, după care s-a stabilit cu familia în Germania, la München, unde a lucrat între 1966 și 1990 la postul Europa Liberă și a prezentat emisiunile „Tinerama” și „Cvartet duminical”. După angajarea la Europa Liberă, Max Bănuș a devenit un adversar teribil al regimului comunist. Din acest motiv, Securitatea română l-a urmărit pe Max Bănuș cât timp a lucrat la Europa Liberă. De exemplu, după o deplasare în RFG, avocata Paula Iacob a raportat Securității că „*La Max Bănuș a stat Matty Aslan. Acesta făcea comentarii dușmănoase la restaurantul Klein Bukarest*”. În luna decembrie 1981, Emanuel Valeriu, ca sursă a Securității sub numele de cod „Emil”, a fost trimis să facă o descriere amănunțită a angajaților și colaboratorilor postului de radio „Europa Liberă”. Printre cei vizați direct erau Max Bănuș și Neculai Constantin Munteanu.

O lucrare interesantă, roman sub forma unei broșuri memorialistice este "Cei care m-au ucis", scrisă pe 200 de pagini și publicată după Revoluție în anul 1991 publicată în Editura Tinerama, prin care autorul dorește să-și immortalizeze numele între numeroasele victime ale comunismului. Max Bănuș nu a fost ucis, a trăit mulți ani după ce a fost liberat din închisoare în 1962 la intervenția politică străină. "Încă nu știam, spune autorul, că la New York un vestit rabin, pe care nu-l cunoșteam, și-a unit forțele cu un și mai vestit filantrop american, pe care de asemenea nu-l văzusem în viața mea. Ei au plătit o sumă uriașă, în dolari pentru a fi eliberați înainte de terminarea celor 8 ani de închisoare. Libertatea mi-a fost cumpărată cu bani în aur. Târgul acesta împrumutat din obiceiurile celor care trăiseră cu 1000 de ani înainte, devenise din nou la modă în societatea românească (pag. 11). Este greu de crezut că nimeni nu-l cunoștea, iar tranzacția s-a făcut doar așa, dintr-un sentiment față de o persoană fără identitate. El a fost scos din închisoare ca urmare a activității serviciilor secrete străine, în condițiile în care Nicolae Ceaușescu a permis să fie repatriați evreii din România plătindu-și cu avutul lor ori al altora libertatea de a pleca în Israel. Max a lucrat 4 ani în S.U.A. și apoi ca redactor la "Europa Liberă" unde peste două decenii a putut fi auzit de către români în audiții semiclandestine. Nu a avut niciodată vreun cuvânt pozitiv despre statul socialist iar în România a revenit după 1990, devenind directorul mai multor publicații dintre care "Tinerama". A descris închisoarea Jilava, unde a executat o parte din condamnare, închisoare ce inițial, prin anii 1935- 1936 s-a început deținerea elementelor dușmănoase numite de poliție "comuniști". După luarea puterii de către organizația legionară au fost închiși aici fruntașii politici ai țării și au fost executați o mare parte dintre ei¹⁰, După ce legionarii au fost arestați de către mareșalul Antonescu pentru lovitura de stat, au fost întemnițați până în 1964, chiar după cel de al doilea Război Mondial de către puterea comunistă.

Max Bănuș descrie aspectele hidoase ale executării pedepsei cu închisoare din Jilava, deținuții politici înainte de a fi trimiși la canalul Dunăre Marea Neagră erau triați în această închisoare (pag.80). Autorul afirmă, fără surse de informare demne de crezare că prin Jilava au trecut 600000 de persoane, ceea ce nu poate fi conform adevărului științific, ci doar o expresie a durerii și compătimirii pentru cei ce au suferit acolo. Afirmatia este la fel de adevărată ca aceea că în anul 1989 la Timișoara au fost împușcați 40.000 de persoane revoluționare ce s-au jertfit în numele libertății, număr de morți despre care presa internă și externă era intoxicată zilnic.

¹⁰ <https://adevarul.ro/stiri-locale/suceava/secretele-masacrului-de-la-jilava>

Masacrul de la Jilava a avut loc în noaptea de 26/27 noiembrie 1940, la Închisoarea Militară Jilava, când un grup de legionari înarmați a ucis un număr de 64 deținuți politici, 5 dintre aceștia fiind foști demnitari ai fostului regim de dictatură regală. În noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940, un comando al mișcării legionare a executat cu sânge rege 64 de politicieni ce au făcut parte din regimul condus de regele Carol al II-lea. Aceștia erau considerați responsabili de moartea „Căpitanului” Corneliu Zelea Codreanu și a altor 300 de membri ai mișcării legionare.

În noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940, în închisoarea de la Jilava a avut loc un adevărat masacu. Nu mai puțin de 64 de foști demnitari ai regimului condus de regele Carol al II-lea au fost împușcați de legionari. Asasinarea acestora a rămas cunoscută în istorie sub numele de „Masacrul de la Jilava”.

Această pată neagră din istoria României s-a produs la scurt timp după ce regele Carol al II-lea a abdicat. Cum în țară domnea dezordinea, ca urmare a pierderilor teritoriale din vara lui 1940, Carol al II-lea a luat decizia de a demite guvernul condus de Ion Gigurtu și de a-l investi cu puteri depline în stat pe generalul Ion Antonescu, la data de 5 septembrie 1940. A doua zi după investire, nemulțumirile românilor au făcut ca Antonescu să-i ceară lui Carol să abdice și să-l numească în locul său la conducerea țării pe regele Mihai I.

Paginile scrise de Max Bănuș trebuie luate ca o adevărată literatură și nu ca documente istorice, deși cifra de 600000 de morți din Jilava se găsește în muzeul Holocaustului din Tel Aviv, după lucrările acestui autor. Se cunoaște adevărul despre poziția mareșalului Antonescu în legătură cu trimiterea tuturor evreilor în lagărele morții, nici un tren nu a plecat din România spre acele locuri, deși din Transilvania au plecat peste 150000 de evrei ca urmare a politicii hortiste. Sentimentele de răzbunare nu trebuie să înlocuiască adevărul istoric niciodată, păcatele mareșalului Antonescu și ale legionarilor, la fel ca și a liderilor comuniști fiind numeroase și suficiente pentru a-i șterge din istoria glorioasă a poporului român, pentru a-i condamna în legătură cu faptele lor fără a ne încărca de evenimente sau fapte ce nu există, doar de dragul de a acuza comunismul.

Interesant este că organele de partid comuniste au constituit o comisie a C.C. al P.C.R. între anii 1965-1968, imediat după venirea la conducere a lui Nicolae Ceaușescu, care a cercetat abuzurile și crimele comise de organele M.A.I., în închisori sau în aresturile securității, scoțând la iveală numeroase acte ilegale, discreționare și arbitrar, la ordinul liderilor politici, pentru care comandanți și loțiitori ai închisorilor au fost arestați și condamnați.

Max Bănuș voind să arate cât de mult a suferit încearcă să hiperbolizeze abuzurile prin descrieri despre care nu se poate afirma decât că sunt rodul unei fantezii răzbunătoare. Iată un exemplu: ” În 1952, Dunărea s-a revărsat puternic. Comandantul lagărului de la Salcia, i-a obligat pe deținuți să monteze pereți de papură împletită și să sprijine cu corpurile lor năvala apei și a pământurilor împinse de năvala forțelor uriașe. Cine a refuzat a fost împușcat pe loc. Au fost împușcați câțiva zeci de deținuți. Cine a ascultat ordinul, a pierit sub valuri sau sub malurile prăbușite. Au murit atunci, într-o singură zi, aproape 3000 de deținuți politici” . Se poate vedea ușor că acțiunea nu este plasată în timp și spațiu, numărul condamnaților morți sau dispăruți este relativ, iar despre revărsarea Dunării nu sunt date meteorologice concludente pentru anul 1952. Adevărul este că în lagărul de la Salcia au fost comise abuzuri și consemnate conduite abrutizate de ură a loțiitorului pentru pază Moromete, despre care există chiar o literatură, cântece și un adevărat folclor de închisoare. El a fost condamnat la 20 de ani de închisoare pentru faptele sale și a decedat în închisoare.

Omorul sau uciderea în toate orânduirile sociale, de-a lungul secolelor este calificat ca infracțiune și autorii trebuie pedepsiți. Din păcate în epoca în care trăim lumea este confruntată cu războaie complet nejustificate, care distrug milioane de vieți, bunuri materiale și valori inestimabile, distrug clima și mediul de trai, mută imense comunități de oameni ce imigrează de teama morții lor și a copiilor trăind la limita mizeriei umane totale. Liderii țărilor și ai sistemelor politice antagonice, pun popoarele în postura de a se nimici fără ca nici un moment să nu se gândească la răul ce îl fac, pretinzând că sunt luptători pentru binele popoarelor, pentru independență, democrație și apărarea drepturilor omului. Nimic mai fals și nimic mai josnic decât să omori mii și mii de oameni pentru a pretinde că aperi drepturile lor.

În vremurile de tristă amintire pentru poporul român ce se întind și cuprind ”democrația” sovietică a lui Stalin, Hrusciiov și următorii, când se putea orice, când se condamnau oameni pentru că recitau sau cântau ”Deșteptă-te române” sau ”Pe-al nostru steag e scris unire” a fost posibil ca

un vers să devină probă pentru a defini pe cineva drept dușman al poporului sau dușman al Uniunii Sovietice. Autori ca Max Bănuș trebuie evaluați de către oamenii de litere și de către istorici, iar operele lor să fie analizate atent pentru a nu deveni exemple cum nu trebuie să fie literatura. Voi încheia acest demers al meu făcând trimitere la un alt om de litere ce a suferit în închisoare pentru că era de o orientare politică alta decât cea oficială, că avea credință în Dumnezeu și că avea talent extraordinar, dar nu proslăvea ”marile realizări” comuniste.

Radu Demetrescu (Gyr)¹¹ a fost un om de litere deosebit, a devenit legionar în tumultoasele evenimente ale vremii pe care le-a trăit, a fost convins de idei care ulterior i-au adus ani grei de închisoare.

Radu Gyr (pseudonimul literar al lui Radu Demetrescu (1905-1975) a fost un poet, dramaturg, eseist, ziarist român și politician de extremă dreaptă, legionar. O perioadă a fost asistent universitar la catedra de estetică a profesorului Mihail Dragomirescu apoi, conferențiar la Facultatea de Litere și Filosofie din București. S-a născut la poalele Gruiului din Câmpulung - de unde, prin derivație, pseudonimul literar Gyr - fiul actorului craiovean Coco Demetrescu. Comandant legionar și șef al regiunii Oltenia, Radu Gyr a fost autorul textelor la imnul neoficial al legionarilor, „Sfânta tinerețe legionară”, al imnului „Moța și Marin” (dedicat lui Ion Moța și Vasile Marin, legionari căzuți în luptă la Majadahonda în 1937 în timpul războiului civil din Spania împotriva forțelor republicane), al „Imnului muncitorilor legionari” și al altor scrieri dedicate Mișcării Legionare. Fiind unul dintre cei care au aprobat din convingere țelurile legionare, a făcut prin scrierile sale servicii de îndoctrinare ale membrilor mișcării. Pentru ideile sale a fost arestat și condamnat și de către comuniști.

Isus în celulă

¹¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Radu_Gyr

În timpul dictaturii regale a lui Carol al II-lea, Gyr a fost arestat și deținut în lagărul de la Miercurea Ciuc alături de Mircea Eliade, Nae Ionescu, Mihail Polihroniade și alți intelectuali legionari.

Ulterior condamnării pentru rolul avut în timpul Rebeliunii Legionare, este eliberat din detenție și este trimis pe front, pentru „reabilitare”. La Sărata, în anul 1942 a fost grav rănit. Întors din război rănit și cu poemele în raniță, Gyr a publicat în 1942 (la editura Gorjan) volumul (cenzurat) „Poeme de războiu”, în care povestește că a trecut Nistrul, Odesa până în stepă - întorcându-se rănit de pe front acasă la soție.

În 1945, regimul comunist l-a încadrat în procesul „lotului ziariștilor fasciști” și, condamnat la 12 ani de detenție, a revenit acasă în 1956 dar, după doi ani a fost arestat din nou și condamnat la moarte în 1959, sub acuzarea de instigare la insurecție armată, cu poezia-manifest „Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!” , sentință comutată la 25 de ani de muncă silnică. Este eliberat din închisoare la amnistia generală din 1964

În închisoarea din Aiud, Gyr a fost supus unui regim de detenție deosebit de aspru. Doi ani din pedeapsă i-a executat, purtând lanțuri grele la picioare. Când s-a îmbolnăvit i s-a refuzat asistența medicală..

Din 1964, după eliberarea din închisoare s-a raliat - împreună cu alți legionari, ca Nichifor Crainic sau, preotul legionar Ion Dumitrescu Borșa - la propagarea ideologiei comuniste în ziare supravegheate și bine subvenționate de Securitate, precum „Glasul Patriei” (mai târziu „Tribuna României”), o revistă propagandistică comunistă care avea ca scop principal influențarea și controla comunităților din exilului românesc. Gyr a publicat reportaje, articole politice și poezii „pe linie” sau cu pseudonimele, Ioachim Pușcașul și Radu Miroslov.

Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist și ce-nalt părea Crist!
Luna venea după El, în celulă
Și-L făcea mai înalt și mai trist.

Măinile Lui păreau crini pe morminte,
Ochii adânci ca niște păduri.
Luna-L bătea cu argint pe veștminte
Argintându-I pe mâini vechi spărturi.
Uimit am sărit de sub pătura sură:
- De unde vii, Doamne, din ce veac?
Iisus a dus lin un deget la gură
Și mi-a făcut semn ca să tac.

S-a așezat lângă mine pe rogojină:
- Pune-mi pe răni mana ta!
Pe glezne-avea urme de cuie și rugină
Parcă purtase lanțuri cândva.
Oftând și-a întins truditele oase
Pe rogojina mea cu libărci.
Luna lumina, dar zăbrelele groase
Lungeau pe zăpadă Lui, vărgi.

Părea celula munte, părea căpățână
Și mișunau păduchi și guzgani.
Am simțit cum îmi cade capul pe mană
Și-am adormit o mie de ani..

Când m-am deșteptat din afunda genună,
Miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celulă și era lună,
Numai Iisus nu era nicăiri.

Am întins brațele, nimeni, tăcere.
Am întrebat zidul: nici un răspuns!
Doar razele reci, ascuțite-n unghere,
Cu sulia lor m-au străpuns..

- Unde ești, Doamne? Am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui.
M-am pipăit.. și pe mâinile mele,
Am găsit urmele cuielor Lui.

A colaborat cu legionarii, cu securitatea, cu comuniștii, a fost condamnat la moarte, a scăpat prin grațierea din 1964, a avut o viață imposibil de grea pentru că a îmbrățișat doctrine ce i s-au părut corecte, patriotice, bune pentru ridicarea poporului. Pentru versuri a fost condamnat la moarte. A fost un poet de o profunzime deosebită, iar azi dacă ar fi trăit precis ar fi proslăvit democrația statului de drept. A fost un mare poet dar nu s-a priceput la politică, pentru legionari a suferit ani și ani în lanțuri. Învățătura pe care o putem citi printre rânduri este aceea că fiecare trebuie să facem ceea ce suntem siguri că este moral, bine, în interesul poporului nostru, nu ceea ce ni se propune de către cei ce vor să ne îndoctrineze cu orice chip.

Literatura detenției în anii statului de drept a culminat cu ”găselnițe” de tipul cine scrie o carte i se deduc din pedeapsă douăzeci de zile”, astfel că mulți deținuți cu bani au devenit peste noapte făuritori de scrieri, de poezii, romane, eseuri, lucrări sportive și altele. Mai mare râsul. Ulterior s-a revenit asupra măsurii, ridicolul prevederii văzând-se când era nevoie să fie deduse zilele ca recompensă pentru aceste producții ”de autor” pentru condamnați analfabeți.

Dar despre asta voi scrie cu altă ocazie.